

Cercetări arheologice în zona fostei curți domnești din Cîmpulung - Muscel

GH. CANTACUZINO, SP. CRISTOCEA, ȘT. TRÎMBACIU

Cercetările efectuate în 1981 la ansamblul fostei curți domnești din Cîmpulung-Muscel, continuind pe cele din anii 1975—1977, au urmărit sondarea unei zone neatinse de săpăturile campaniilor anterioare: partea de nord-est a incintei ansamblului medieval. În acest scop a fost prelungită secțiunea longitudinală trasată în 1977 în axul bisericii domnești (S. 15), continuată pînă în extremitatea estică a actualei incinte, în vecinătatea terasei înalte a Riului Tîrgului, cu o întrerupere de circa 40 m impusă de materialele depozitate la est de zidul care separă cele două incinte, spațiul respectiv urmînd a fi cercetat în viitor. Lungimea secțiunii săpate în 1981 depășește 35 m. Lățimea fiind de 2 m.

Stratigrafia zonei cercetate prezintă unele asemănări cu cea constatată în extremitatea estică a S.1/1977, situată cu circa 20 m mai la sud. Terenul era relativ plan pînă în preajma pantei care marca marginea terasei; exceptînd această din urmă zonă nu a fost constatată, în suprafaa cercetată în acest an, efectuarea unor nivelări masive, grosimea depunerilor fiind puțin mai mică în comparație cu partea de sud a incintei.

Deasupra pămîntului viu, galben cu prundiș, a unui strat foarte subțire de pămînt gălbui-cenușiu și a unui strat subțire de humus cenușiu cuprinzînd rareori pietriș, a fost constatată existența unei lentile a cărei grosime ajunge la 0,50 m, cuprinzînd mulți bolovani, care se întinde pe o lățime de 8,10 m, pînă la circa 6 m de marginea terasei. Singurele materiale arheologice găsite între bolovani sînt cîteva fragmente ceramice lucrate cu mina, unul decorat cu caneluri, altele provenind dintr-un vas cu gura largă, fundul îngust decorat cu mici proeminențe, databile în prima epocă a fierului. Lentila cu bolovani apare ca suprapunîndu-se direct, în partea de nord, unui strat de pămînt cenușiu lipsit de materiale arheologice, avînd partea superioară marcată de urme de cărbune. Aspectul lentilei cu bolovani ne amintește de bolovanii cuprinși în valul aflat în partea de sud-est a incintei, descoperit în 1975, iar lățimea ei este apropiată de cea a valului menționat. Dacă grosimea mică a stratului cu bolovani descoperit în S.15 împiedică considerarea sa ca rămășiță a unui val, similitudinile în ce privește aspectul și lățimea ar îngădui presupunerea că ne aflăm în fața unui început al lucrărilor în vederea amenajării defensive, la care se va fi renunțat probabil datorită existenței, în ime-

diată apropiere, a marginii destul de abrupte a terasei. Prezența acestui strat poate fi pusă în legătură cu stratul cu bolovani descoperit în 1977 la circa 20—30 m spre sud și sud-vest de zona cercetată în 1981, strat aflat în aceeași poziție stratigrafică și în care se găseau de asemenea sporadice fragmente ceramice hallstattiene.

Depuneri subțiri, reprezentînd o nivelare a terenului, au fost descoerite la est și la vest de lentila cu bolovani menționată: un strat nu prea gros de pămînt cenușiu cu pietriș și respectiv un strat subțire de pămînt cenușiu, în care s-au găsit și cîteva fragmente ceramice databile în secolele XVI—XVII și alte cîteva fragmente de cărămidă (cu dimensiunile de $32 \times 20 \times 3,5$ cm). La partea superioară a acestor depuneri se află nivelul de construcție al unei mari clădiri cu ziduri de piatră și cărămidă, clădire situată la marginea terasei. Depunerea ce corespunde perioadei de folosire a acestei clădiri are o grosime mică. Deasupra ei se află un strat de moloz reprezentînd nivelul de demolare al construcției, avînd lîngă zidul de vest al acesteia grosimea de 0,50 m.

Nivelului de demolare a clădirii i se suprapun depuneri cu materiale databile în secolele XVIII și XIX (inclusiv o monedă din 1867), despărțite de lentile de moloz. La est de construcția menționată săpătura nu a putut ajunge pînă la nivelul corespunzător ridicării ei. Datorită pantei terenului, nivelările și straturile de moloz au aici o grosime deosebit de mare. Zidul de incintă actualmente păstrat, zid avînd o fundație adîncă de circa 0,60 m, are nivelul de construcție deasupra unui strat ce se suprapune tuturor straturilor de demolare și nivelare, fiind sensibil ulterior dezafectării construcției din apropiere.

Situația stratigrafică și materialele arheologice descoperite indică o datare a construcției clădirii în secolul al XVII-lea, a dezafectării și demolării ei în secolul al XVIII-lea și a ridicării porțiunii din zidul de incintă vizibil actualmente în secolul al XIX-lea.

Clădire descoperită în apropierea terasei din dreapta riului Tîrgului era orientată aproximativ NNE—SSV și avea dimensiuni remarcabile, lățimea sa fiind în interior de circa 8,50 m. Grosimea zidurilor exterioare era de peste 1,20 m; s-a descoperit unul din zidurile interioare, avînd grosimea de circa 0,60 m. Zidurile exterioare erau construite din piatră cioplită sumar și cărămidă,

1

2

3

4

Fig. 1. Cîmpulung — ansamblul fostei curți domnești. Ruinele construcției descoperite în partea de est a ansamblului. 1, 2 vedere dinspre vest; 3, 4 vedere dinspre est.

Fig. 1. Cîmpulung — ensemble de l'ancienne résidence princière. Ruines de la construction découverte à l'extrémité estique de l'ensemble. 1—2, vue du côté ouest; 3—4, vue du côté est.

1

Fig. 2. Cîmpulung — ansamblul fostei curți domnești. Ruinele construcției descoperite în partea de est a ansamblului. 1 fereastră spre interiorul incintei; 2, 3 intrare dinspre exterior.

Fig. 2. Cîmpulung — ensemble de l'ancienne résidence princière. Ruines de la construction découverte à l'extrémité estique de l'ensemble. 1 — fenêtre vers l'intérieur de l'enceinte; 2,3 — porte.

dispusă în cite două, trei ori șase asize. Dimensiunile cărămizilor sînt în general de $30 \times 20 \times 3,5$ cm, fiind folosite și fragmente de cărămizi mai groase, de 7 cm. În construcția zidului în terior a fost utilizată numai piatra legată cu mortar.

Fiind ridicată pe un teren în pantă, construcția avea încăperi al căror nivel de călcare se situa sub nivelul terenului din interiorul incintei mănăstirii, dar corespundea în linii mari cu nivelul solului din partea opusă, de la marginea terasei. Pe aici se făcea și accesul în respectivele încăperi. În această parte a fost descoperită o intrare avînd o lățime care depășea 1 m și o înălțime care depășea 2 m. S-au putut constata unele transformări în zona montantului intrării care a fost dezvelit

de săpături — o spargere a zidăriei, probabil pentru introducerea cadrului ușii. În zidul gros dinspre curtea mănăstirii s-a descoperit o deschidere cu lățimea de 0,75 m, o fereastră aflată la circa 2,30 m deasupra nivelului de călcare din interiorul încăperii. Fereastra avea un ancadrament de piatră, gros de 15 cm, cu o deschidere lată de 0,60 m.

Zidurile descoperite delimitează marginile a două încăperi situate de ambele părți ale unui perete interior. Mărimea exactă a acestor încăperi nu a putut fi încă determinată. În imediata apropiere a intrării mai înainte menționate, spre nord, s-a descoperit (în peretele nordic al secțiunii) un ieșind de zidărie păstrat pe o porțiune de 20—30 m lîngă zidul gros cu care se țese, restul

fiind demolat. Ne putem întreba dacă este vorba de capătul unui alt zid perpendicular pe zidul exterior al clădirii, sau eventual de resturile unui pilastru angajat în aceasta din urmă. În primul caz zidul ar limita o încăpere lungă de peste 8 m și lată de circa 3,20 m, iar în cea de a doua eventualitate încăperea ar putea fi de cel puțin două ori mai lată.

Cercetările au mai furnizat și alte date privind această construcție. S-au mai păstrat resturi ale pardoselii de cărămidă din interior. Pereții erau tencuiți și acoperiți cu o zugrăveala din care s-au găsit fragmente ornamentate cu motive geometrice și rozete realizate în diferite culori — alb, galben, negru, roșu etc. Au mai fost descoperite numeroase fragmente de olane precum și un fragment de ancadrament de piatră profilată. Restul materialelor arheologice — ceramică databilă în secolele XVII și XVIII sau unele fragmente de cahle ornamentale — au fost descoperite la exteriorul clădirii, în nivelările ulterioare defazectării acesteia.

Săpăturile efectuate în 1981 nu au putut preciza în întregime planul construcției ale cărei resturi au fost descoperite. Ea era o clădire de mari dimensiuni, cu o lățime de circa 11 m la exterior, cuprinzând o serie de încăperi, înalte de peste 3 m, aflate cu peste 2 m sub nivelul terenului din interiorul incintei mănăstirii dar la o cotă apropiată de cea a căilor de acces cu care comunicau, spre marginea terasei Riului Tîrgului. După cum s-a putut constata din părțile descoperite, accesul se făcea dinspre exterior, clădirea având ferestre spre interiorul incintei. Proportțiile construcției, grosimea zidurilor, particularitățile care decurg din modul dispunerii sale pe teren, la marginea pantei, precum și grosimea deosebit de mare a stratului de dărîmătură din interior, indică existența cel puțin a încă unui nivel.

Rezultatele cercetărilor arheologice mai sus prezentate puse în legătură cu datele documentare cunoscute îndreptățesc presupunerea identificării construcției ale cărei resturi au fost descoperite cu prăvăliile și hanul mănăstirii, ridicate în timpul lui Matei Basarab și menționate de hrisovul din 10 aprilie 1647¹. Clădirea a fost dărîmată în 1737, în timpul războiului austro-ruso-turc², după ce „în așa numitul han sau prăvălii” se purtasera lupte între husari și ieniceri³. Cîțiva ani mai târziu, în 1746, incinta hanului unde se făcea târgul, ca și prăvăliile, aveau să fie menționate ca fiind ruinate din timpul războiului dintre turci și austriaci⁴. Ele nu au mai fost refăcute.

Datele documentare privind construirea și apoi distrugerea hanului și prăvăliilor mănăstirii corespund așadar datării stabilite pe cale arheologică a construirii și distrugerii clădirii care ne preocupă. Împreună cu indiciile documentare privind poziția pe care o ocupau prăvăliile față de restul ansamblului mănăstirii — la est de incintae care înconjură biserica și la nord de bolniță⁵, ele constituie argumente în sprijinul identificării propuse. Nu trebuie exclusă o legătură între zidurile descoperite în 1981, și urmele sesizate mai spre nord în timpul lucrărilor de construcție executate aici în 1960⁶. Putem presupune că încăperile ale căror resturi au fost descoperite adăposteau prăvăliile, iar la nivelul superior se vor fi aflat încăperile hanului. Proportțiile impunătoare ale construcției, calitățile arhitectonice, atenția specială acordată amenajării interioare, trebuie în mod special remarcate.

Cercetările arheologice efectuate la Cîmpulung în anul 1981 nu au dus la descoperirea unor vestigii aparținînd reședinței voievodale din secolul XIX-lea, restringînd numai aria în care acestea vor trebui căutate. Nu era exclus ca ele să se fi aflat pe locul ocupat în prezent de unele construcții moderne din curtea Liceului Dinicu Golescu. Săpăturile au scos la iveală în acest an numai urme care pot fi legate de momentul amenajării valului de bolovani și pămînt din secolulul al XIV-lea. Rezultatele cercetărilor din 1981 prezintă însă interes prin descoperirea resturilor unei clădiri legate de anumite aspecte însemnate ale vieții economice din Cîmpulungul medieval.

c RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DANS LA ZONE DE L'ANCIENNE RÉSIDENCE PRINCIÈRE DE CÂMPULUNG

(RÉSUMÉ)

En 1981 les fouilles archéologiques dans la zone de l'ancienne résidence princière de Cîmpulung ont été concentrées dans la partie est de l'ensemble. On a pu établir une correspondance entre certains dépôts dont la présence a été constatée ici et le moment de l'aménagement — au XIVe siècle — d'un vallum vers la limite sud de l'ensemble. Les fouilles ont permis la découverte des restes d'une construction en pierre et briques de grandes proportions (environ 11 m de largeur), située partiellement au-dessous du niveau du terrain à l'intérieur de l'enceinte et en même temps au niveau du sol vers la limite de la terrasse. Les données archéologiques et les mentions des documents permettent d'identifier ces restes de constructions avec les magasins et l'auberge du monastère, construits en 1646—1647 et détruits en 1737.

¹ I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 177.

² Fl. Mîrțu, *Știri noi asupra complexului istoric al mănăstirii și al curții domnești din Cîmpulung Muscel*, BOR, LXXXIII, 11—12, 1965, p. 1041.

¹ Acad. R.S.R., 4/CLIX; vezi și I. Răuțescu, *Cîmpulung Muscel. Monografie istorică*, Cîmpulung, 1943, p. 79.

² I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 29—30.

³ N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor adunate din depozitele de manuscrise ale Apusului*, București, 1895, p. 345.

⁴ *Însemnările din călătorie ale mitropolitului Ungrovlahiei Neofit I*, trad. de Ghenadie Enăceanu, în „BOR”, an. III, febr. 1877 p. 180.